

УДК: 587:17

Mohira TOSHBKOVA,

*Toshkent davlat tibbiyot universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash
va ularning malakasini oshirish hududiy markazi dotsenti, PhD
E-mail: aslzoda2005@gmail.com*

Dotsent, p.f.n M.Dexkonova taqrizi ostida

MODERN TRENDS IN LESSON DESIGN IN THE PROCESS OF IN-PROFESSIONAL EDUCATION

Аннотация

This article analyzes modern trends in lesson design in the process of advanced training. During the study, the pace of development of digital pedagogy, competency-based approach, micro-learning, data analytics, project-based learning, and meta-skills-developing lesson designs was scientifically studied. The effectiveness of modern trends is determined based on monitoring, questionnaires, statistics of educational activities on digital platforms, and analysis of experimental and test works conducted with the participation of 1,500 teachers during 2021–2024. The results obtained show that digital lesson design, competency-based assessment, person-centered learning, and lesson models based on analytical data are highly effective. The study scientifically substantiates that the integration of theoretical, technological, and practical approaches in lesson design is a decisive factor for the quality of education.

Key words: Lesson design, digital pedagogy, competency-based approach, person-centered learning, micro-learning project-based learning, problem-based learning, STEAM approach, interactive methods, pedagogical innovations, educational technologies digital lesson design, pedagogical trends andragogy.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ПРОЕКТИРОВАНИИ УРОКОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В статье анализируются современные тенденции в проектировании уроков в процессе повышения квалификации. В ходе исследования научно изучены темпы развития цифровой педагогики, компетентного подхода, микрообучения, аналитики данных, проектного обучения и проектирования уроков, развивающих метанавыки. Эффективность современных тенденций определяется на основе мониторинга, анкетирования, статистики образовательной деятельности на цифровых платформах и анализа экспериментальных и тестовых работ, проведенных с участием 1500 учителей в течение 2021–2024 гг. Полученные результаты показывают высокую эффективность цифрового проектирования уроков, компетентного оценивания, лично-центрированного обучения и моделей уроков, основанных на аналитических данных. В исследовании научно обосновано, что интеграция теоретических, технологических и практических подходов в проектировании уроков является решающим фактором качества образования.

Ключевые слова: Проектирование уроков, цифровая педагогика, компетентный подход, лично-ориентированное обучение, микрообучение, проектное обучение, проблемно-ориентированное обучение, STEAM-подход, интерактивные методы, педагогические инновации, образовательные технологии, проектирование цифровых уроков, педагогические тенденции, андрагогика.

MALAKA OSHIRISH TA'LIM JARAYONIDA DARSLARNI LOYIHALASHTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Аннотация

Ushbu maqolada malaka oshirish ta'lim jarayonida darslarni loyihalashtirishning zamonaviy tendensiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida raqamli pedagogika, kompetensiyaviy yondashuv, mikro-o'qitish, data-analitika, loyihaviy ta'lim va meta-ko'nikmalarni rivojlantiruvchi dars dizaynlarining rivojlanish sur'atlari ilmiy asoslangan holda o'rganildi. 2021–2024 yillar davomida 1500 nafar pedagog ishtirokida o'tkazilgan monitoring, so'rovnomalar, raqamli platformalardagi o'quv faoliyati statistikasi hamda eksperimental-sinov ishlari tahlili asosida zamonaviy tendensiyalarning samaradorligi aniqlanadi. Olingan natijalar raqamli dars dizayni, kompetensiyaviy baholash, shaxsga yo'naltirilgan o'qitish va analitik ma'lumotlarga asoslangan dars modellarining samaradorligi yuqori ekanini ko'rsatadi. Tadqiqot dars loyihalashda nazariy, texnologik va amaliy yondashuvlarning integratsiyalashuvi ta'lim sifati uchun hal qiluvchi omil ekanini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Kalit so'zlar: Dars loyihalash, raqamli pedagogika, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, mikro-o'qitish loyihaviy ta'lim, muammoli ta'lim, STEAM yondashuvi, interaktiv metodlar, pedagogik innovatsiyalar, ta'lim texnologiyalari raqamli dars dizayni, pedagogik tendensiyalar andragogika.

Kirish. So'nggi yillarda malaka oshirish ta'lim tizimi jadal rivojlanib, pedagoglar uchun zamonaviy darslarni loyihalashtirish bo'yicha yangi kompetensiyalarni shakllantirishga bo'lgan ehtiyoj ortmoqda. Raqamlashtirish,

kompetensiyaviy yondashuv, konstruktivistik pedagogika, moslashuvchan o'qitish (adaptive learning) va analitik ma'lumotlar asosida ta'lim jarayonini boshqarish global tendensiyaga aylandi.

UNESCO, OECD va Jahon Banki tadqiqotlariga ko'ra, o'qituvchilarning malaka oshirish sifatini 1% ga yaxshilash o'quvchilarning o'zlashtirishiga o'rtacha 2,5–3% ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, 2023–2024 yillarda 42 ta davlatda o'tkazilgan monitoring natijalariga ko'ra, malaka oshirish kurslarida interaktiv, loyihaviy va raqamli dars modellashtirishdan foydalangan pedagoglarning 67% dars samaradorligini sezilarli oshirgan.

O'zbekistonda ham 2021–2025 yillarda ta'limni rivojlantirish strategiyasida malaka oshirish tizimini modernizatsiya qilish, pedagoglar uchun “zamonaviy dars konstruksiyasini ishlab chiqish” ustuvor vazifa sifatida qayd etilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Adabiyotlar tahlili ushbu sohada olib borilgan ilmiy izlanishlar, nazariy qarashlar va ilg'or tajribalarni qamrab oladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, darslarni loyihalashtirishning zamonaviy tendensiyalari global miqyosda tez sur'atlarda rivojlanib, pedagoglarning malaka oshirish tizimi uchun asosiy yo'nalishga aylanmoqda.

Ko'plab mualliflar (Fullan & Langworthy, 2020; Bates, 2019; Horton, 2021) zamonaviy ta'limning asosiy xususiyati sifatida ****raqamlashtirish**, **onlayn ta'lim platformalari**, **sun'iy intellekt**, **AR/VR texnologiyalari**dan foydalanishni qayd etadilar. Ularning fikricha: raqamli texnologiyalar darslarni loyihalashda murakkab jarayonlarni soddalashtiradi, o'quvchi faoliyatini natija asosida baholashni aniqroq qiladi, malaka oshirish kurslarining sifatini keskin oshiradi.**

Garrison Anderson (2011) esa raqamli pedagogika konstruktivistik ta'limning yangi shakliga aylanganini ko'rsatadi. O'zbekiston sharoitida bu fikrlar masofaviy ta'lim platformalari (Moodle, EduMarket, Ziyonet) rivojlanishi bilan mos keladi. OECD (2017), Marzano (2017), Anderson & Krathwohl (2001) kabi dasturlar ta'lim jarayonini "bilim uzatish"dan "kompetensiya shakllantirish"ga o'tishini asoslaydi. Dars loyihalash o'quvchi faoliyatini natija sifatida ko'ra oladigan kompetensiyaviy modelga tayanishi kerak. Shuningdek: tanqidiy fikrlash, muammoli vaziyatni hal qilish, kommunikatsiya va hamkorlik asosiy kompetensiyalar sifatida qayd etiladi. O'zbekistonda 2020 yildan boshlab barcha umumiy o'rta ta'lim dasturlari kompetensiyaviy asosga o'tkazilgan — bu adabiyotlardagi nazariyalar bilan to'la mos keladi.

Allen & Ryan (1992), McKnight (2018) tadqiqotlari mikro-o'qitishning samaradorligini ilmiy isbotlaydi. Ular mikro-o'qitishning asosiy afzalliklarini quyidagicha ta'riflaydi: pedagogik mahoratni tez rivojlantiradi, darsni rejalashtirishdagi xatolarni kamaytiradi, o'qituvchilarga o'z faoliyatini videomonitoring orqali tahlil qilish imkonini beradi. Bu metod hozir O'zbekiston malaka oshirish institutlarida ham jadal joriy etilmoqda.

Hamilton (2015), Schildkamp (2019) va Mandinach (2012) data-analitik vositalarning darsni loyihalashda asosiy o'rin tutishini ta'kidlaydi. Ular aytadiki: o'quvchi natijalarini raqamli tahlil qilish, ta'lim jarayonini algoritmik qayta loyihalash, baholash tizimini shaffoflashtirish dars rejalari sifatini oshiradi. O'zbekistonda elektron kundalik, EMIS, test analitikasi kabi tizimlar aynan shu adabiyotlarda ko'rsatilgan metodlarga mos keladi.

John Dewey (1938), Kilpatrick (1918) va Thomas (2000) loyihaviy ta'limning asoschilari bo'lib, ularning fikricha: o'quvchi faolligi, real hayotiy vazifalarni bajarish, hamkorlikda yechim ishlab chiqish

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot quyidagi ilmiy yondashuvlar asosida amalga oshirildi. Nazariy tahlillar asosida:

Konstruktivizm (Piaget, Vygotskiy) Kompetensiyaviy yondashuv (OECD, 2017)

Andragogika (Knowles, 1998)

Raqamli pedagogika (Fullan & Langworthy, 2020)

Empirik ma'lumotlar asosida:

2021–2024 yillarda 1500 nafar pedagog ishtirokidagi malaka oshirish kurslari monitoringi. O'qituvchilarning onlayn platformalarda (Moodle, Ziyonet, Coursera, Google Classroom) dars loyihalash bo'yicha faoliyatiga doir statistik tahlillar. 12 ta malaka oshirish markazlarida o'tkazilgan so'rovnomalar asosida olingan ma'lumotlar.

Tahliliy metodlar asosida:

SWOT tahlil. Deskriptiv statistika. Pedagogik diagnostika. Tajriba-sinov ishlari (eksperimental va nazorat guruhlarini taqqoslash)

Tahlil va natijalar. Tadqiqot davomida malaka oshirish tizimida dars loyihalashtirish bo'yicha 6 ta asosiy zamonaviy tendensiya haqida tahlillar tadbiiq etiladi. Raqamli dars dizayni (Digital Lesson Design) rivoji

So'rovnoma natijasiga ko'ra:

Pedagoglarning ****78%**** — onlayn dars modullarini mustaqil loyihalashga qodir. 64% — sun'iy intellekt vositalaridan (ChatGPT, Quizlet AI, Khanmigo) dars loyihalashda foydalanadi. 55% — o'z kurslarida multimediyalar, interaktiv simulyatsiyalar, VR modullarni qo'llay oladi.

Bu ko'rsatkichlar 2020 yilga nisbatan 2,3 barobarga oshgan.

Kompetensiyaviy dars modellarning keng joriy qilinishi

Dars loyihalashda:

Blum taksonomiyasi. PISA kompetensiyalari. Action-based learning (amaliy faoliyatga asoslangan ta'lim) asosiy model sifatida qo'llanmoqda.

Malaka oshirish markazlarining 82%ida dars konstruksiyasi quyidagi bo'limlardan iborat:

1. Maqsad (kompetensiyalar)
2. Kutilayotgan natija
3. Faoliyat bosqichlari
4. Baholash mezonlari (rubrikalar)
5. Refleksiya

Mikro-o'qitish (Microteaching) va dars simulyatorlarining keng qo'llanilishi. Eksperimental guruh pedagoglari 4 hafta davomida 12 ta mikro-o'qitish sessiyasida ishtirok etdi. Natija:

darsni boshqarish ko'nikmalari 33%,
vaqtni taqsimlash ko'nikmasi 27%,
baholash mezonlaridan foydalanish 41% yaxshilangan.
Data-driven teaching (ma'lumotlarga asoslangan dars) tendensiyasi

Pedagoglarning:

71% — o'quvchi natijalarini tahlil qilib darsni qayta loyihalaydi

49% — Learning Analytics vositalaridan foydalanadi

32% — individual ta'lim trayektoriyalarini tuza oladi

Bu raqamlar malaka oshirish tizimida analitik fikrlashning yuqori sur'atlarda rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Loyihaviy va muammoli ta'limga asoslangan dars modellarning kengayishi

Dars loyihalarining 68%ida:

PBL (Project-Based Learning)

CBL (Challenge-Based Learning)

Inquiry Learning (Tadqiqotchilik ta'limi) elementlari qo'llangan.

Tajriba-sinov natijasida PBL asosida loyihalangan darslar o'quvchilarning kritic fikrlashini 19–24% oshirgani isbotlangan.

O'qituvchilarning meta-ko'nikmalarini rivojlantiruvchi dars loyihalash

Zamonaviy loyihalarda: Hamkorlik. Digital literacy. Self-regulation. Kreativlik

Empatiya kabi meta-ko'nikmalarni rivojlantirish maqsadlar sifatida kiritish hollari 56% dan 88% ga ko'tarilgan.

Shuningdek, 10 ta asosiy tendensiya bugungi kunda ta'lim sohasida keng tarqalgan va barqaror ravishda rivojlanmoqda. Raqamli pedagogika tendensiyasi.

Ta'lim jarayoni turli texnologiyalar bilan boyitilmoqda: Onlayn platformalar (Moodle, Google Classroom) . Sun'iy intellekt yordamida o'qitish Virtual (VR) va qo'shimcha haqiqat (AR) darslari bu o'qitishning qulayligini va samaradorligini oshiradi.

Masofaviy va gibrid ta'limning kengayishi natijasida COVID-19dan keyin masofaviy ta'lim butun dunyoda normaga aylandi. Hozir:

50% dan ortiq ta'lim muassasalari gibrid (offline + online) tizimdan foydalanadi. Bu o'quvchilar va o'qituvchilarga moslashuvchanlik beradi. Kompetensiyaviy yondashuv tendensiyasida dars maqsadi faqat bilim berish emas, balki:

- * amaliy ko'nikma,
- * tanqidiy fikrlash,
- * muammolarni hal qilish,
- * ijodkorlik kabi kompetensiyalarni shakllantirishga

qaratilmoqda.

O'quvchilarni real hayotga tayyorlaydi.

Shaxsga yo'naltirilgan o'qitish (Individual learning paths) har bir o'quvchiga mos: tezlik, murakkablik, usul tanlanadi. Har bir o'quvchi o'z qobiliyatidan kelib chiqib rivojlanadi.

Data-driven teaching (Ma'lumotlarga asoslangan o'qitish) o'qituvchilar qarorlarni statistik ma'lumotlar asosida qabul qilmoqda: diagnostika, o'zlashtirish tahlili, test natijalari, raqamli izlanishlar. Dars rejalarini aniq va maqsadli bo'ladi.

Loyihaviy va muammoli ta'lim tendensiyasida o'quvchilar bilimni amalda qo'llashadi: Project-Based Learning (PBL) Problem-Based Learning (PBL) Case studies. Mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv kuchayadi.

Mikro-o'qitish (microteaching) va dars simulyatsiyalarida o'qituvchilar kichik dars bo'laklari orqali mashq qiladilar: video-tahlil, simulyatorlar, kuzatuvlar. Bunda pedagogik mahorat tez va samarali rivojlanadi.

Metako'nikmalarni rivojlantirish tendensiyasida ta'lim faqat bilim emas, balki: hamkorlik, ijodkorlik, raqamli savodxonlik, moslashuvchanlik, emotsional intellekt kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilmoqda. Kelajak kasblari uchun tayyorlaydi.

STEAM ta'limi (Science, Technology, Engineering, Arts, Math) fanlar integratsiyasi jadallashib bormoqda.

ADABIYOTLAR

1. Fullan, M., & Langworthy, M. (2020). *Deep learning: Engage the world change the world. OECD Publishing.
2. Knowles, M. (1998). The Adult Learner: The definitive classic in adult
3. OECD. (2017). OECD Future of Education and Skills 2030: Competency frameworks. Paris: OECD.
4. Piaget, J. (1970). Science of education and the psychology of the child. Basic Books.
5. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.
6. UNESCO. (2022). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris: UNESCO.
7. Anderson, L. Krathwohl, D. (2001). A taxonomy for learning, teaching and assessing. Longman.
8. Brookhart, S. (2013). How to create and use rubrics for formative assessment and grading. ASCD.
9. Darling-Hammond, L. (2021). Teacher learning and professional development in the digital age. Stanford University Press.
10. Marzano, R. (2017). *The new art and science of teaching. Solution Tree Press.
11. Toshbekova M.X. Concept basis of the study of problems of national ideology in the context of globalization// Asian Journal of Multidimensional Research – (AJMR) ISSN: – R. 2278-4853 № 4 Vol 10, Issue 4, Impact Factor: SJIF 2021 = 7.699
12. Toshbekova M.X. Globallashuv sharoitida mafkuraviy to'qnashuv va oqibatlarini//Farg'ona davlat universiteti ilmiy xabarlari –Farg'ona: 2022 № 3.– B. 50-57

O'quvchilarda ilmiy va texnologik fikrlash shakllanadi. O'qituvchining rovida o'zgarishlar bo'lmoqda. o'qituvchi endi: bilim beruvchi emas, yo'naltiruvchi, fasilitator, mentor vazifasini bajarmoqda.

Dars jarayoni ko'proq hamkorlikka asoslanadi. Pedagogik tendensiyalar ta'limni: zamonaviy, moslashuvchan, texnologiyalashgan, shaxsga yo'naltirilgan

holga keltirmoqda. Bu tendensiyalar O'zbekiston ta'lim tizimi uchun ham juda dolzarb.

Muhokama. Olingan natijalar malaka oshirish tizimida darslarni loyihalashtirish jarayoni tubdan o'zgarganini ko'rsatadi. Avvalgi yillarda nazariy ma'ruzalar asosiy o'rinni egallagan bo'lsa, hozir:

- interaktiv metodlar,
- raqamli dizayn,
- kompetensiyaviy yondashuv,
- mikro-o'qitish,
- analitik ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish

dominant jarayonga aylangan.

Shu bilan birga, ayrim muammolar ham mavjud:

Pedagoglarning 22%ida raqamli dars dizayni bo'yicha yetarli kompetensiya yo'q.

Hududlar o'rtasida infratuzilma nomutanosibliigi mavjud.

O'quv materiallarining aksariyati metodik jihatdan qayta ishlanishni talab qiladi.

Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, zamonaviy darslarni samarali loyihalashtirish uchun integrativ yondashuv, ya'ni nazariya, amaliyot, texnologiya va analitikani uyg'un qo'llash eng optimal yo'ldir.

Xulosa. Xulosa o'rinda keltiriladiki, malaka oshirish ta'lim jarayonida darslarni loyihalashtirishning zamonaviy tendensiyalari avvalo, raqamli pedagogika vositalaridan samarali foydalanish, kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan dars dizayni yaratish, mikro-o'qitish va dars simulyatorlaridan keng foydalanish, ma'lumotlarga asoslangan darslarni rejalashtirish, loyihaviy va muammoli ta'lim modellarini keng qo'llash, meta-ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan dars konstruksiyasini ishlab chiqishga turtki beradi.

Ushbu tendensiyalar O'zbekiston ta'lim tizimida ham keng ommalashib, pedagogik mahoratning keskin oshishiga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston sharoitida ta'lim tizimida zamonaviy darslarni loyihalash tendensiyalarini rivojlantirish birinchidan, ta'lim sifatini oshiradi, ikkinchidan, pedagogik innovatsiyalarni joriy etadi, uchinchidan, milliy o'quv dasturlarini global standartlarga yaqinlashtiradi, to'rtinchidan, pedagoglarning malakasini chuqur rivojlantiradi, o'quvchilarni real hayotga tayyorlashga xizmat qiladi. Ya'ni, bu tendensiyalar O'zbekiston ta'limini zamonaviy, raqobatbardosh, natijaga yo'naltirilgan tizimga aylantiradi.